

Künye: (Araştırma makalesi) Kahramanoğlu, Fatma (2022). “Özyaşamöyküsünden Özkurmacaya”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, C.4/1, s.18-36. DOI: 10.55036/ufced.1096343

ÖZYAŞAMÖYKÜSÜNDE ÖZKURMACAYA* FROM AUTOBIOGRAPHY TO AUTOFICTION

Fatma KAHRAMANOĞLU

Arş. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, Tekirdağ-Türkiye,
fatmaer@nku.edu.tr, Orcid:0000-0002-9414-8190.

Öz

Kökleri çok eskilere dayanan özyaşamöyküsünün yazınsal bir kavram olarak değerlendirip kuramsal çerçevesinin belirlenmesi, XX. yüzyılın son çeyreğine denk gelmektedir. Yüzyıllardır varlığını sürdüren özyaşamöyküsü türü, bu uzun süreçte roman anlayışının değişiminden de payını alır ve 1977 yılında Serge Doubrovsky, ruhçözümci söylemin ön planda olduğu çağdaş, süreksiz, kopuk, çokkatmanlı ve parçalı özellikteki benli anlatıları, kökleşik özyaşamöyküsünden ayırmak için “özkurmaca” kavramını ortaya atar. 1980-1990 yılları arasında “postmodern” olarak tanımlanan ekonomik, tarihsel, toplumsal ve kültürel olarak yaşanan çok sayıda değişim dönüşümle birlikte bu yeni kavram oldukça ilgi görür. Söz konusu kavram, öznenin metne dönüşünü ve dolayısıyla yazarın dönüşünü somutlaştırır. Bir bakıma bireyciliğin, özseverliliğin ve hazcılığın yükselişinin bir sonucu olarak ortaya çıkan özkurmaca kavramı, bir söylem olarak yalnızca yazınsal yapıtlarda değil çağdaş Fransız kültürünün neredeyse her alanında karşımıza çıkar. Bu çalışmada özyaşamöyküsünün yazınsal bir söylem olarak nasıl tanımlandığını, özkurmaca kavramının nasıl ortaya çıktığını, bu kavramı kuramcılarının nasıl tanımladığını ve günümüz yazın eleştirisi alanında nasıl algılandığını ortaya koymayı deneyeceğiz.

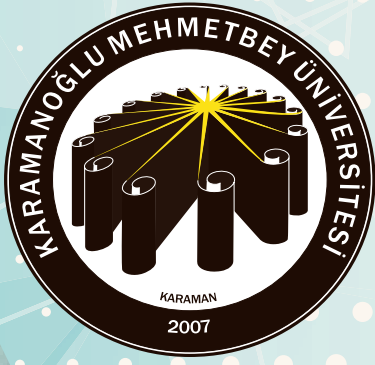
Anahtar Kelimeler: Özyaşamöyküsü, Philippe Lejeune, postmodern yazın, özkurmaca, Serge Doubrovsky.

Abstract

The last quarter of the twentieth century coincides with the evaluation of a deep-rooted concept, autobiography, as a literary notion as well as the determination of its theoretical framework. Autobiography, which has maintained its existence for centuries, has been influenced by the change that occurred in the perception of novel and in 1977, Serge Doubrovsky coined the term “autofiction” in order to separate contemporary, impermanent, disruptive, multi-layered and fragmented self-narratives from the conventional forms of autobiography. The aforementioned concept is concretized the transition from subject to text and hence the transformation of the author. Along with the major economic, historical, social and cultural transformations that has been defined as “postmodern” and took place between the years of 1980 and 1990, this new notion has drawn considerable attention. In a sense, the concept of autofiction, which has been emerged as a result of the rise of individualism, narcissism, and hedonism does not only appear in literary works but also in every aspect French culture. This study attempts to reveal how autobiography is defined as a literary discourse, how the notion of autofiction emerges, how it has been defined by theoreticians and how it has been perceived in the field of contemporary literary criticism.

Keywords: Autobiography, Philippe Lejeune, postmodern literature, autofiction, Serge Doubrovsky.

*Bu makale, Fatma Kahramanoğlu'nun Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Nurmelek Demir yönetiminde 2022 yılının Ekim ayında savunmayı planladığı "Camille Laurens'in Yapıtlarında Özkurmaca" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY
ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI
FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF
PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES

MAKALE BİLGİLERİ
ARTICLE INFO

Geliş Tarihi / Submission Date
31.03.2022

Rapor tarihleri / Report Dates
Hakem/Reviewer 1 - 14.04.2022
Hakem/Reviewer 2 - 11.04.2022

Kabul Tarihi / Admission Date
21.06.2022

e-ISSN
2687-5586

Giriş

Antik çağda özyaşamöyküsel söylem, bir dava sırasında ya da ticari işletmelerde savunma ve kanıt işlevi görür. Ancak, XVIII. yüzyıla gelindiğinde özyaşamöyküsü yazınsal bir kavram olarak anılmaya başlanır ve XIX. yüzyılda, bu türün çok sayıda örneğiyle karşılaşırız. XX. yüzyıl ise, özyaşamöyküsünün kuramsal çerçevesinin belirlenmesi açısından oldukça önemli bir dönüm noktasıdır. Yüzyıllardır varlığını sürdüren özyaşamöyküsü türü, bu uzun süreçte roman anlayışının değişiminden de payını alır.

Özyaşamöyküsünün kuramsallaşma sürecini yakından takip eden yazın eleştirmeni, akademisyen, yazar Serge Doubrovsky *Fils* (1977) adlı romanın arka kapağında özyaşamöyküsüne karşıt bir kavram olarak “özkurmaca” (fr. autofiction) kavramını kullanır. Bu çalışmada özyaşamöyküsünün yazınsal bir söylem olarak nasıl tanımlandığını, ilk önce Fransız yazınında sonra dünya çapında büyük yankı uyandıran özkurmaca kavramının nasıl ortaya çıktığını, bu kavramın kuramcılarının nasıl tanımladığı ve günümüz yazın eleştirisi alanında nasıl algılandığını ortaya koymayı deneyeceğiz.

1. Özyaşamöyküsü

Özyaşamöyküsü, kısaca “yazarın kendisi tarafından yazılmış yaşamöyküsü” (Starobinski, 1970, s. 257) olarak tanımlanır. Yüzyıllardır gelenekleşmesi ve geniş bir okur kitlesine sahip olması nedeniyle özyaşamöyküsü yazın eleştirmenlerinin de oldukça ilgisini çeker. Kökleri tarihöncesi çağa dayanan özyaşamöyküsü ancak XVIII. yüzyılda bir yazınsal tür olarak karşımıza çıkar. Jean-Jacques Rousseau’nun *İtiraflar*’ı bu türün ilk örneği olarak kabul edilir. Böylelikle, XVIII. yüzyıl yazarları Rousseau’nun öncülüğünde özyaşamöyküsel bir anlatı oluşturma girişiminde bulunurlar. Ayrıca bu dönemde yolculuk anlatıları ve mektup roman gibi farklı “benli anlatı” (Tilbe, ve Turğut, 2013; Civelek, ve Tilbe, 2016; Coloane, ve Tilbe, 2020; Tilbe ve Budak Gürbüz, 2021, s. 2092) uygulamaları da ortaya çıkar. Benjamin Constant, Chateaubriand, George Sand, Senancour, Saint-Beuve ve başka birçok XIX. yüzyıl yazarı da ben’e yönelen coşumculuk akımının etkisiyle bu türe yoğun olarak başvurur. XX. yüzyıla gelindiğinde ise, yazın eleştirmenleri tarafından bu türe kuramsal bir çerçeve kazandırılması bakımından önemli bir dönüm noktasıdır. André Gide, Michel Leiris, Jean Paul Sartre, Simone de Beauvoir, Violette Leduc, Roland Barthes, Patrick Modiano, Georges Perec ve Marguerite Duras gibi pek çok yeni romancı da özyaşamöykülerini yazmışlardır. Yüzyıllardır varlığını sürdüren özyaşamöyküsü bu uzun süreçte roman anlayışının değişiminden de payını alır. Söz konusu yüzyılda yazarlar geleneksel roman anlayışının değişimine koşut olarak kökleşik özyaşamöyküsünün

tekdüzeliğinden uzaklaşıp süredizinsel bir sıra izlemeden beni bir sorgulama aracı olarak kullanmaya başlarlar.

Bu türün ortaya çıkışından XX. yüzyılın sonlarına gelinceye kadar çok sayıda yazar özyaşamöyküsünü yazmıştır. Bu çokluk yapıtların değişmez kurallarını saptamanın ve kuramsal olarak sınırlarını belirlemenin güçlüğüne gözler önüne serer. Ayrıca, değineceğimiz gibi, özyaşamöyküsü tanımına önemli derecede katkıda bulunan Philippe Lejeune *Le pacte autobiographique* adlı yapıtının önsözünde bu yazı biçiminin farklı yaklaşımlarla da ele alınabileceğinden söz eder:

Özyaşamöyküsü diye adlandırılan şey çeşitli yaklaşımlara açıktır: XVIII. yüzyıldan beri batı dünyasında gelişen “ben” yazını bir uygarlık olgusu olduğu için tarihsel inceleme; özyaşamöyküsel yapıt bellek, kişilik inşası ve öz-çözümleme gibi büyük sorunları ortaya koyduğu için ruhbilimsel inceleme. Ancak özyaşamöyküsü yazınsal bir metin olarak ortaya çıkar (1975, s.7).

Sébastien Hubier ise özyaşamöyküsünü temelde felsefi ve yazınsal yaklaşımlarla incelenebileceğini ileri sürer (2019, s.28). Ayrıca, yazın eleştirmenleri bir çağdan diğerine değişik görünümlemlerle karşımıza çıkan özyaşamöyküsünün bütüncül bir tanımlamasını yapmakta güçlük çekerler. Yüzyıllardır varlığını sürdürmesine karşın ancak XX. yüzyıla gelindiğinde Fransız yazınında başta Jean Starobinski ve Philippe Lejeune olmak üzere çok sayıda kuramcı özyaşamöyküsünü yazınsal bir tür olarak kabul edip kuramsal bir tanımlama yapmaya çalışmışlardır. Yazın eleştirmenleriyle birlikte, bu yazı biçiminin çokluğu ve çeşitliliğine karşın yazarların öz yaşamlarını yazarken sıklıkla belirli kurallara başvurduğuna tanık oluruz. Burada söz konusu kuramcıların yaptıkları tanımlara ve bu tanımlamalara bağlı olarak belirledikleri türün sınırlarına ve özelliklerine kısaca değineceğiz.

Özyaşamöyküsü geniş ya da dar olmak üzere iki anlamda karşımıza çıkar. Geniş anlamda, yazarın yaşamından bir kesiti birinci kişi adlı kullanarak katı kurallara uymadan içinden geldiği gibi anlattığı metinlerin tamamını ifade eder. Burada, özbetimleme (fr. *autoportrait*), anı (fr. *mémoire*), deneme (fr. *essai*) ve günce (fr. *journal intime*) gibi farklı benli anlatı türlerini sayabiliriz. Dar anlamda ise, kimi zaman diğer yazınsal türlerle karşı karşıya koyulduğunda ortaya çıkan belirgin özellikleriyle kimi zaman da az önce andığımız yakın türlerle aralarında saptanan koşutluklar, benzerlikler ve karşıtlıklarla tanımlanabilir.

Aralarında kimi ayrımlar bulunsa da, kuramcılar türün sınırlarını enine boyuna sorgulayarak çerçevesini belirgin bir biçimde çizmişlerdir. Jean Starobinski ve Philippe Lejeune özyaşamöyküsünün tanımına katkı sağlayan kuramcılarının başında gelirler. İlk önce Jean

Starobinski'nin özyaşamöyküsü tanımlaması bakmak yerinde olacaktır. Jean Starobinski, *Le style de l'autobiographie* başlıklı makalesinde özyaşamöyküsünü kısaca “kişinin kendisi tarafından yazılmış yaşamöyküsü” (1970, s.257) olarak tanımlar ve gereklerini sıralar. Starobinski'ye göre, bir yapıtı özyaşamöyküsü olarak değerlendirebilmek için, anlatıcı ve anlatı kişisi arasında kimlik birliği olması, yazarının temel ilke olarak “betimlemeyi” değil de “öykülemeyi” benimsemesi ve söz konusu öykünün de bir yaşamın genel çizgilerini ortaya çıkarabilecek düzeyde bir süreyi kapsaması gerekir. Ayrıca Starobinski'nin söylediğine bakılırsa, anlatıcının uzaktan tanık olduğu olayları ele aldığı yapıt anıya, bir tarih sırası izleyerek yaşadığı olayları anlıksallığı içinde anlattığında ise günceye daha yakındır. Özetle, özyaşamöyküsü ile ben'i konu alan diğer türler arasında sıkı bir yakınlık ilişkisi söz konusudur.

Starobinski'nin başlattığı tanımlama ve ulamlaştırma çabasını Philippe Lejeune ilk önce *L'Autobiographie en France* (1971) adlı yapıtında ve *Le pacte autobiographique* (1973) adlı makalesinde sürdürür. Aynı adla 1975 yılında yayınladığı denemesinde çalışmasını büyük ölçüde tamamlar. Lejeune'ün önerdiği tanım ise şu şekildedir: “gerçek bir kişinin öz varlığından devinimle, kendi yaşamını, özellikle de kişiliğinin öyküsünü vurguladığı artgörümümlü düzyazı betik” (Çev. Tilbe, 2019, s.23). Böylelikle, Starobinski'nin en geniş biçimde tanımladığı özyaşamöyküsünü, Lejeune daha dar bir çerçeveye içerisine yerleştirir.

Starobinski'nin özyaşamöyküsü ve diğer yakın türler arasındaki ayrımlardan yola çıkarak türü belli bir ulamlaştırma çabasının ardından Lejeune sınırları daha belirgin bir ulamlaştırma girişiminde bulunur. Lejeune önerdiği tanıma bağlı kalarak özyaşamöyküsüyle yakın türler arasındaki ayrımları belirleyip türün alanını olabildiğince sınırlar. Özyaşamöyküsünün özgül niteliklerini “dil biçimi, ele alınan özne, yazarın durumu ve anlatıcının konumu” (Lejeune, 1975, s.14) olmak üzere dört temel ulam açısından ele alır. Belirlediği nitelikler tastamam yerine getirildiğinde özyaşamöyküsü, biri ya da birkaçı eksik olması durumunda da diğer yakın türler söz konusu olur: Özyaşamöyküsü, ele alınan özne bakımından anıdan; hem anlatının artgörümümlü bir bakış açısıyla ele alınması hem de anlatı olması bakımından günce, özbetimleme ve denemeden ayrılır.

Starobinski, özyaşamöyküsünün özgöndergesellik özelliğini oldukça yenilikçi bir yaklaşım olarak görür. Ona göre, özyaşamöyküsü yazarın kendi öznelliklerini kattığı etik ve estetik bir yazı biçimidir. Büyük ölçüde şiirsel ve yapısal çizgide kalarak özyaşamöyküsünün belirgin çizgilerini saptamaya çabalayan Lejeune ise biçimsel, izleksel ve sözcelemsel olmak üzere üç ulam belirler. Söz konusu ulamlardan yola çıkarak, birtakım sözleşmeler önerir. “Özyaşamöyküsel sözleşme”

(fr. le pacte autobiographique) ise bu sözleşmelerin başında gelir. “Yazar, anlatıcı ve anlatı kişisi arasındaki adsal kimlik birliği” ni (s.14) özyaşamöyküsünden söz edebilenin temel koşulu olarak sunan Lejeune’e göre, bu koşul yerine getirildiğinde yazar okuyucusuyla “özyaşamöyküsel sözleşme” yapar.

Lejeune’ün sözünü ettiği adsal kimlik birliği açık ya da örtük olmak üzere iki biçimde kurulabilir: Anlatıda, anlatıcı-anlatı kişinin adıyla kapaktaki adın örtüşmesi durumunda adsal kimlik birliği açık bir biçimde ortaya çıkar. Anlatıdaki ben’in yazarın kendisi olduğu konusunda okurda kuşku uyandırmayacak türden bir başlık (anılarım, yaşamımın öyküsü) ve alt başlık (özyaşamöyküsü, anlatı, günce) koyulması ya da anlatının başlangıcında anlatıcının kimliğine ilişkin bir açıklama yapması durumunda da kimlik birliği örtük bir biçimde sağlanır (s.27).

Lejeune’ün söylediğine bakılırsa, özyaşamöyküsünden söz edebilmek için, “özyaşamöyküsel sözleşme”nin, ya “göndergesel sözleşme” ya da gerçeğe ait metin dışı unsurlar aracılığıyla gerçekleşmesi gerekir. Bu yolla, sözceleyen özne (fr. énonciateur) söylemini olabildiğince kurmacadan soyutlayarak gerçeklik değerini somutlaştırma olanağını bulur: “Bütün göndergesel metinler, açık ya da kapalı bir biçimde (...) “göndergesel sözleşme”yi içinde barındırır. Söz konusu sözleşme, amaçlanan gerçeklik alanının tanımını ve özelliklerini ve metnin ileri sürdüğü gerçeğe benzeşim düzeyinin açıklamasını kapsar.” (s.36).

Ayrıca, Lejeune’ün söylediğine bakılırsa, “nihai gerçeklik (...) geçmişin kendinde varlığı değil de (...), ancak sözcelemenin şimdisinde ortaya çıkan kendisi-için-varlığı olabilir” (s.39). Bu da anlatı kişisinin öyküsünü anlatan anlatıcının kolaylıkla yanılabilirliği, unutulabilirliği, yalan bile söyleyebileceği anlamına gelir.

Elisabeth W. Bruss, “Le pacte autobiographique” adlı makalesi yayımlandıktan bir süre sonra, Lejeune’ün özyaşamöyküsünü son derece dar bir alan içerisinde tanımlamasına, çok daha genel bir bakış açısı önererek karşı çıkar. Ona göre, özyaşamöyküsünün içkin biçimlerini arama eğilimindeki Lejeune XX. yüzyılın yazın evreninden yola çıkarak özyaşamöyküsünü diğer yakın türlerden ayırma girişiminde bulunur. Ancak W.Bruss’a göre, bu ayırımın geçerliliği uzun yıllar kanıtlanamaz. Lejeune’ün “artgörümlü düzyazı metin” biçiminde yaptığı tanımlamayı W. Bruss oldukça kısıtlayıcı bulur: “Bir özyaşamöyküsü yazarı, kendi potansiyellerini ve geleceğe yönelik niyetlerini önemli ölçüde kullanabileceğinden, yapıtın konusunun geçmişle ilgili olması bile gerekli değildir.” (1974, s. 24). Ayrıca, anlatıcının “bireysel yaşamına” ya da “özellikle kişilik öyküsüne” odaklanması da gerekli değildir: “(...) özyaşamöyküsel bir yapıt kısıtlama olmaksızın herhangi bir konuyu ele alabilir, yapıtın bireyin iç dünyasını ilgilendirip ilgilendirmeyeceği

Özyaşamöyküsünden Özkurmacaya

meselesi (ya da) metnin öteki'ne nazaran hangi oranda ben'i konu alması gerektiği meselesi herhangi bir şarta bağlı değildir.” (s.24).

W. Bruss, değindiğimiz gibi, Lejeune'ün yaklaşımının eksikliklerini kendince gidermeye çabalar. W.Bruss'ın ardından, Lejeune'ün ilk önce *Poétique* dergisinde yayınlanan “Le pacte autobiographique” adlı makalesini ve sonra aynı adla 1975 yılında yayınladığı denemesini yakından takip eden akademisyen ve yazar Serge Doubrovsky de Lejeune'ün ileri sürdüğü bazı noktalara karşı çıkar. Lejeune sözü edilen çalışmalarında roman ve özyaşamöyküsü sözleşmelerinin bulunduğu ve yazar ile anlatı kişinin konumunu belirlediği bir çizelge hazırlar:

Kişinin adı→ Sözleşme ↓	≠ yazarın adı	= 0	= yazarın adı
Romansal	1 a ROMAN	2 a ROMAN	
= 0	1 b ROMAN	2 b Belirsiz	3 a ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ
Özyaşamöyküsü		2 c ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ	3 b ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ

Kaynak: Tilbe, 2019, s. 43; Tilbe ve Budak Gürbüz, 2021, s. 2094)

Bu çizelgenin roman sözleşmesi bölümünde yazar ile anlatı kişinin aynı adı taşıması kısmını, özyaşamöyküsü sözleşmesi bölümünde ise yazar ile anlatı kişinin farklı adlar taşıması kısmını boş bırakır (1975, s.29). Bunun nedenini ise şu şekilde açıklar:

Roman olduğu bildirilen bir yapıtın başkışisi yazarla aynı adı taşıyabilir mi? Hiçbir şey bunun gerçekleşmesini engelleyemez ve belki de bu, ilginç sonuçlar çıkarabileceğimiz bir iç çelişkidir. Ancak uygulamada, hiçbir örnek henüz böyle bir araştırmaya konu olmaz. [...] Özyaşamöyküsü olarak bildirilen bir yapıtta, anlatı kişisi yazardan farklı bir ad taşıyabilir mi (takma ad sorunsalı dışında)? [...] Söz konusu iki durumda, yazar tarafından bir iç çelişki isteyerek yaratılmışsa, bu iç çelişkinin sonu asla ne bir özyaşamöyküsü olarak okunacak bir metne ne de gerçekten bir romana varır; İtalyan yazar Luigi Pirandello'nun belirsizlik oyununa benzer. Bildiğim kadarıyla, bu uygulamada gerçekten asla oynanmayan bir oyundur (ss. 31-32).

Serge Doubrovsky, Lejeune'ün “roman olduğu bildirilen bir yapıtın başkışisi yazarla aynı adı taşıyabilir mi? sorusuna yanıt bulmaya çalışır. Bu süreçte, Lejeune'ün roman sözleşmesi bölümünde boş bıraktığı kutucuğa da özkurmacayı yerleştirir ve böylelikle uzun yıllar üzerinde tartışılacak olan özkurmaca kavramı ortaya çıkar. Bunun da ilk örneğini *Le Fils*'de uygulamaya sokar:

Poétique dergisinde yayınlanmış incelemenizi okurken şimdi yeniden bulduğum bir bölümü işaretlediğimi anımsıyorum [...] Tam yazma aşamasındaydım ve bu durum çok açık biçimde kafamı kurcalıyordu. Bugün bile girişiminin kuramsal konumundan emin değilim. Buna karar verecek olan ben

değilim, fakat ben sizin çözümlemenizde boş bıraktığınız bu kutucuğu doldurmayı çok istedim ve yazmakta olduğum şeyi ve eleştiri metninizi hemen birbirine yakınlaştıran gerçek bir istektir bu. (Lejeune, 1986, s. 63, Çev. Tilbe, 2019, s. 65).

Dobrovsky 1977 yılında roman imi kullanarak yayınladığı *Fils*'in arka kapağında, özkurmacyı Philippe Lejeune'ün tanımladığı özyaşamöyküsü kavramına bilinçli olarak karşıt bir kavram olarak ele alır. Özkurmaca kavramını yazın eleştirmeni kimliğiyle ön plana çıkan Dobrovsky'nin ortaya atması şaşırtıcı bir durum değildir. Şöyle ki, Corneille, Racine, Proust ve Sartre gibi Fransız yazının önemli yazarlarını ve yapıtlarını inceleme konusu yapan Dobrovsky hem Fransız hem de Amerikan yazın çevresinde dikkatleri üzerine çeker. 1963 yılında yayınlanan Dobrovsky'nin *Corneille et la dialectique du héros* başlıklı doktora tezi, yine aynı yıl yayınlanan Roland Barthes'ın *Sur Racine* başlıklı denemesi kadar yankı uyandırır. Ayrıca, *Pourquoi la nouvelle critique?* (1966) başlıklı denemesiyle Dobrovsky Amerika'da Fransız yazın eleştirisinin bilirkişisi olarak görülür.

Dobrovsky, yazın eleştirmeni kimliğinin yanı sıra yazarlığa da girişir. Yapıtlarının hem başkışı hem de anlatıcısı Serge Dobrovsky'dir ve özyaşamından kesitleri okura sunar. Galilée yayınevi Dobrovsky'ye *Fils*'in arka kapağında yer almak üzere okurun ilgisini çekecek bir tanıtım yazısı yazmasını önerir. Bu öneri doğrultusunda yazın eleştirmeni kimliğinin de etkisiyle Dobrovsky 1960'lı ve 1970'li yılların kuramsal karmaşasını yoğun bir şekilde yansıtan bir tanıtım yazısı yazar. Burada, Philippe Lejeune'ün çalışmalarına, "Yeni Eleştiri" akımına, Yeni Roman'a ve özellikle de Jean Ricardou'ya örtük bir şekilde göndermelerde bulunarak özkurmacyanın ilk tanımını yapar:

Özyaşamöyküsü mü? Hayır. Bu iyi bir biçimle yazılmış ve yaşamlarının sonuna yaklaşan bu dünyanın ünlü kişilerine ayrılmış bir ayrıcalıktır. Tam anlamıyla gerçek olgulardan ve olaylardan oluşan kurmacayı, eğer özkurmaca diye adlandıırırsak, yeni ya da geleneksel olsun roman yapısı ve bilgeliğinden uzak bir biçimde, bir serüvenin dilini, bir dilin serüvenine bırakmış olan tür olarak tanımlarız. Raslantı, sözcüklerin oğlu (fils), ses yinelenmeleri, yarım uyaklar, ses çakışmaları, önceki yazı ya da sonraki yazın, müzik gibi somut. Dahası, kendi kendini okşayarak, sabırla doygunluğa ulaştıran, zevkini şimdi paylaştırmayı umut eden kişidir O. (Dobrovsky, 1977, s. Arka Kapak) (Çev. Tilbe, 2019, s. 55).

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere, Dobrovsky'nin kökleşik özyaşamöyküsü yazarları gibi anılarını yazmak gibi bir amacı yoktur. Zaten yapıtta süredizinsel bir sıra izlemeyen Dobrovsky anlatıyı sık sık kesintiye uğratar. Her ne kadar özyaşamöyküsel öğelere yer verse de kurmaca öğelere de yapıtta yer vermekten geri durmaz. Dolayısıyla, kurgusal öğelerin varlığı yapıtın bir anı yığını olmadığını da kesinler. Ancak sözcükler aracılığıyla anılar yazma sırasında gelişir ve

aktarılır. Böylelikle kullanılan dil yaşanan anının önüne geçer. Yazar anlatısını serüvenin dili üzerine değil de daha çok dilin serüveni üzerine kurgulamış olur. Başka bir anlatımla, Alain Robbe-Grillet'in karşıtı olduğu geleneksel roman ve özkurmaca kavramının ortaya çıkışından yaklaşık yirmi yıl önce yazın eleştirisinde gündeme gelen ve az sayıda okur kitlesine ulaşabilen Yeni Roman arasında bir köprü kurarak kendince özyaşamöyküsü türünü yenileme girişiminde bulunur.

Fils'den sonra öz-eleştiri niteliği taşıyan "Ecrire sa psychanalyse: l'initiative aux maux" ve "Autobiographie/vérité/psychanalyse" adlı iki önemli makaleyi artarda yayımlar. Söz konusu makaleler *Fils*'in kilit noktalarını açığa çıkarması bakımından oldukça önemlidir. Özkurmaca sözcüğüne yer vermediği söz konusu ilk makalesinde Doubrovsky, *Fils*'de yeni bir tür ortaya koymanın ötesinde kimi zaman ruhçözümleme yöntemlerine ve ruhçözümsel söyleme genişçe yer vererek kimi zaman da "Yeni Eleştiri"ye yaslanarak bir bakıma özyaşamöyküsünü yenileme ve güncelleştirme girişiminde bulunur:

Herhangi bir yazar için, ama belki de özyaşamöyküsü yazarından daha az bilinçli olarak (eğer çözümlemede geçmişse), yazının devinim ve biçimi, benliğin mümkün olan tek kayıdır. Silinmez ve gerçek "iz" hem tamamen üretilmiş hem de gerçekten özgün. Çelişki olmayan bir çelişkiyle, yazının özgünlüğü kökenin tek garantisidir. (1980, s.188).

Yazın eleştirisi alanında çoğunluğun biçimsel yaklaşımı benimsediği 1960'lı ve 1970'li yıllarda yazı, süredizinsel bir sıra izleyerek olay örgülerini ele almaktan çok, dilsel bir düzen kurma işlevine dönüşür. Doubrovsky de, biçimcilerin dil konusundaki yaklaşımlarını özyaşamöyküsü türüne uygular. Bunu yaparken de amacı dil aracılığıyla kendi derinliklerine inerek gerçekliği dahası kendi gerçekliğini ortaya çıkarmaktır. Ayrıca, yeni Freudçu yaklaşımı benimseyen Amerikalı psikoterapist Robert Akeret ile gerçekleştirdiği ruhçözümü oturumları sırasında, Doubrovsky düşüncesinin yansıması olan sözcüklerin bilinçaltının en derinlerine inmeye olanak sağladığını görür. Dolayısıyla, sözcükleri birbirine bağlayarak bir düzen oluşturan sembolist şair Mallarmé'nin yaklaşımını oldukça benimseyip "önceliği sözcüklere" bırakır. Böylelikle *Fils*'de "sesdeşlilik, cinas, yarım uyak ve ses yinelemeleri" (Gasparini, 2016, s.196) gibi kullanımlara başvurarak kendini bir bakıma sözcüklerin titreşimine kaptırdığı görülür. Bu durumu da Doubrovsky *uyumlu yazı* "fr. écriture consonantique" olarak adlandırır. Kısacası, sözcüklerle özgürce oyun oynayan Doubrovsky ağırlığı anılara vermek yerine seslerin ritmine bırakır kendini. Böylelikle, Doubrovsky'nin müziğe yaklaşma çabası içerisinde olduğunu söyleyebiliriz.

Autobiographie/vérité/psychanalyse” adlı ikinci makalesinde Doubrovsky özgürce yazma isteğine bağlı kalarak yeni bir özkurmaca tanımı önerir: “Özkurmaca, yazar olarak yalnızca izleksel düzlemde değil metnin üretiminde de çözümleme deneyimini kelimenin tam anlamıyla katarak kendimi vermeye karar verdiğim kurmacadır.” (1988, s.77).

Özkurmacayı özyaşamöyküsünün postmodern bir değişkesi olarak ele alan Doubrovsky onun özgül niteliklerini belirleyip türün alanını olabildiğince sınırlamaya çabalar. Bunu yaparken de “yazar, anlatıcı ve anlatı kişisi arasındaki adsal kimlik birliği” ni (Lejeune, 1974, s.14) özyaşamöyküsünden söz edebilmenin temel koşulu olarak sunan Lejeune’ün özyaşamöyküsel sözleşmesine bağlı kalır ve bir yapıtı özkurmaca ulamında değerlendirebilmek için yazarın roman alt başlığını kullanması gerektiğini ileri sürer. Bir başka deyişle, özkurmacadan söz edebilmek için yazar, anlatıcı ve anlatı kişisi arasında kimlik birliği olması ve yazarının temel ilke olarak roman uygulayımını benimsemesi gerekir.

Doubrovsky özkurmaca kavramını ortaya attıktan sonra hem Doubrovsky hem de çok sayıda kuramcı türün çerçevesini belirlemeye yönelik çalışmalar yürütmüşlerdir. Özkurmaca kavramının gelişimi sürecinde çalışmalarını sürdüren Jacques Lecarme, Gérard Genette, Vincent Colonna, Philippe Gasparini, Philippe Vilain ve Chloé Delaume’un görüşlerinden yola çıkarak özkurmaca kavramını anlamaya çalışacağız.

Doubrovsky’nin *Fils* üzerine yaptığı çalışmalarının ardından, Jacques Lecarme’in çabasıyla özkurmaca yaygın olarak kullanılan bir kavram olur. Şöyle ki, 1982 yılında yayınlanan “la littérature en France depuis 1968” adlı çalışma için Jacques Lecarme “Indéçiables et autofictions” başlıklı bir bölüm hazırlar. Bundan iki yıl sonra da Lecarme’in *Encyclopædia Universalis* için yazdığı “Fiction romanesque et autobiographique” başlıklı makalesi yayımlanır. Doubrovsky’nin özkurmaca konusunda öne sürdüğü kimlik birliği ve roman imi koşulunu olduğu gibi benimseyip sürdüren Jacques Lecarme, Céline’in *D’un château l’autre* (1957), *Nord* (1960), *Rigodon* (1969) adlı üçlemelerini, Roland Barthes’in *Roland Barthes par Roland Barthes*’ını (1975), Jacques Lanzmann’ın *Le Têtard*’ını (1976), Romain Gary’nin *Pseudo*’sunu (1976), Philippes Sollers’in *Femmes*’ını (1983), Patrick Modiano’nun *Livret de famille* (1977) ve *De si braves*’ını (1982) özkurmaca olgusunu somutlaştıran örnekler olarak sıralar. Lecarme’in söz konusu çalışmaları aracılığıyla özkurmaca kavramı yazın eleştirisi alanında oldukça ön plana çıkmaya başlar.

1984 yılından itibaren, Doubrovsky başta Alain Bosquet’in *Une mère russe* (1978), Marguerite Duras’ın *L’Amant* (1984), Philippe Sollers’in *Portrait du joueur* (1984) ve Alain Robbe-Grillet’nin *Miroir qui revient* (1985) adlı yapıtlarını özkurmaca olarak değerlendirip,

belirlediği koşullar doğrultusunda ortaya attığı kavramı somutlaştırmaya ve çerçevesini belirlemeye çalışır.

1992 yılında Doubrovsky, Lejeune, Lecarme yönetiminde Paris-Nanterre Üniversitesi'nde gerçekleştirilen "Autofictions et Cie" adlı kolokyumda özkurmaca kavramının ne olduğu enine boyuna sorgulanır. Bu kolokyumun ardından, üniversite çevreleri özkurmaca kavramını yaygın bir biçimde kullanmaya başlar. Özetle, katılımcılar Diderot'nun *Le Neveu de Rameau* (1891), Colette'in *La Naissance du jour* (1928), Hermann Hesse'in *Le Jeu des perles de verre* (1943), Federman'ın *Double or Nothing* (1971), Patrick Modiano'nun *Remise de peine* (1988), Philip Roth'ın *The Counterlife* (1986) adlı yapıtlarını özkurmaca ulamında değerlendirilebilecek örnekler olarak anarlar. Tüm bu örnekler özkurmaca olgusunun yalnızca postmodern döneme ve Fransız yazınına özgü bir özellik olmadığını da gösterir. Doubrovsky ise, özkurmaca kavramının yazı yazma ediminin bir sonucu olarak ortaya çıktığını göstermek için romanlarının üstsöylemsel kesitlerini yorumlar.

Doubrovsky ve Lecarme'ın özkurmacanın göndergesellik boyutunu öne çıkararak yaptıkları tanıma farklı bir bakış açısı getiren Lejeune kavramın kurgusal yönüne daha çok yoğunlaşır. Lejeune, *Fils* ve Lecarme tarafından özkurmaca olarak nitelendirilen tüm yapıtları geleneksel özyaşamöyküsel romanın (fr. roman autobiographique) yeni bir versiyonu olarak değerlendirir. Lejeune, özkurmaca terimini bazı özyaşamöyküsel unsurların yer aldığı ancak sakınımsız bir şekilde kurmacaya başvurulmuş yapıtları tanımlamak için kullanır. Dolayısıyla, özkurmaca terimi hem gerçeklik hem de kurmaca sözcüklerini barındırır da kurmaca yönü her zaman daha ağır basar.

Lejeune'ün yaklaşımına benzer bir tutum sergileyen Gérard Genette, özkurmaca kavramını ilk kez 1982 yılında, bu kavramın en iyi örneği olarak değerlendirdiği, Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde*'yi tanımlamak için kullanır. Genette'in bu savını Vincent Colonna *L'autofiction, essai sur la fictionalisation de soi en littérature* (1989) başlıklı doktora tezinde sürdürüp derinleştirir. Söz konusu tezinde, Doubrovsky'nin ortaya attığı özkurmaca kavramını Colonna "benin kurmacalaşması" (fr. fictionnalisation de soi) adı altında, kurgusal bir bakış açısıyla ele alır: "Ben'in kurmacalaşması kişinin kendini atfedileceği maceralar uydurmasından ve gerçekdışı durumlara dahil edilmiş bir anlatı kişisine yazarının adını vermekten ibarettir" (Colonna, 1989, s.3). Ayrıca, "benin kurmacalaşması"ndan söz edebilmek için, "yazarın bu uydurmaya biçimsel veya değişmeceli bir değer vermemesi ve metindeki dolambaçlı gizleri açığa çıkaracak bir göndergesel okumaya teşvik etmemesi gerekir." (s.3)

Özkurmacanın kurgusal boyutuna oldukça önem veren Colonna kavramın tanımını da bu doğrultuda yapar: “bir yazarın gerçek kimliğini korurken kendine bir kişilik ve bir varoluş uydurduğu yazınsal bir yapıt” (1989, s.34). Bir başka deyişle, başkisi yazarla aynı adı taşır ancak yazardan başka bir yaşam sürer, yani kurgusal bir yaşam. Bu bakımdan, Colonna’nın özkurmaca tanımı, kavramın temel özelliğini göndergesellik olduğunu ileri süren Doubrovsky’nin özkurmaca tanımıyla çelişir. Colonna’ya göre, özkurmaca olgusu oldukça eskilere dayanır:

Benin kurmacalaşması” modernitenin, bireyciliğin yükselişinin, özne krizinin bir etkisi değildir; ne de ruhçözümün ya da kamusal ve özel arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesinin bir parçası. Çok daha eski bir eğilim, daha baskın bir güç, şüphesiz söylemin “arkaik” bir dürtüsüdür. (2004, s.63)

Colonna, Lucien de Samosate’ın *Le Songe* (M.Ö. 180–120) adlı yolculuk anlatısını söylencesel özkurmacanın ilk örneği olarak kabul eder. Ayrıca, Colonna, Apulée, Dante, Cyrano de Bergerac ve Witold Gombrowicz gibi yazarların düşsel yolculuk anlatısı biçiminde, kendi öznelliklerine de yer vererek söylencesel özkurmaca türüne özgü yapıtlar yazdıklarını ileri sürer.

Doubrovsky’nin çalışmalarını da göz önüne alarak, Colonna özkurmaca kavramını belli bir düzene oturtmaya çalışır ve özkurmaca sözcüğünü alt ulamlarına ayırır: “söylencesel özkurmaca, yansısız ya da aynasal özkurmaca, araya girmeci özkurmaca ve yaşamöyküsel özkurmaca” (1989, s.75-135). Colonna, doktora tezinde başlattığı tanımlama ve ulamlaştırma çabasını *Autofiction et Autres Mythomanies littéraires* başlıklı denemesinde (2004) daha dizgeli olarak sürdürür. Ancak, bu çalışmasında özellikle söylencesel özkurmaca ya da özsöylenceleme “fr. autofabulation” ve yaşamöyküsel özkurmaca üzerinde yoğunlaşır. Oldukça önem verdiği söylencesel özkurmaca kavramını şu şekilde özetler:

Yazar, özyaşamöyküsü gibi metnin merkezinde yer alır (başkisidir), ancak gerçek olmayan, gerçeğe benzerliği bulunmayan bir öyküde varlığını ve kimliğini değiştirir. Yazarın ikizi norm dışı bir anlatı kişisine, kurgusal saf bir başkisiye dönüşür ki ondan yazarın görüntüsünü çizmek kimsenin aklına gelmez (2004, s.75).

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere, söylencesel özkurmacada gerçeğe benzerlik gibi bir iddia söz konusu değildir. Geleneksel özyaşamöyküsel romanın devamı niteliğindeki yaşamöyküsel özkurmacada ise gerçeğe benzerlik oldukça önemli bir rol oynar. Doubrovsky’nin özkurmaca kavramına karşılık olarak önerdiği yaşamöyküsel özkurmaca ulamında Constant, Gide, Cendrars, Céline ve Genet gibi Fransız yazınında oldukça önemli yazarların yapıtları değerlendirilebilir. Ancak Colonna söz konusu yazarları özseverlilikle suçlar. Dolayısıyla, yoğun kurgusal boyutu nedeniyle sadece söylencesel özkurmaca bir başka deyişle özsöylencelemeyi dikkate almaya değer bulur. Gasparini, her ne kadar özkurmacanın özyaşamöyküsel romanın bir devamı olduğu

konusunda Colonna ile aynı düşünceleri paylaşırsa da Lucien Samosate'den bu yana özsöylenceleme olgusunu somutlaştırabilecek örnek bulabilmenin oldukça güç olduğunu, ancak yaşamöyküsel özkurmacanın türsel bir olgu olma yolunda ciddi bir yol aldığı ileri sürer (2016, s.153).

Gasparini özkurmaca kavramını, Doubrovsky ve Colonna gibi çalışmalarının odağına yerleştirmiştir. *Est-il je?* (2004) adlı denemesinde Gasparini özkurmacayı, özyaşamöyküsel romanın modern bir değişkesi olarak değerlendirmesine karşın, özkurmaca tanımını büyük ölçüde Doubrovsky'nin çalışmalarına bağlı kalarak yapar. Ancak “yazar, anlatıcı ve anlatı kişisi arasındaki adsal kimlik birliği”ni özkurmacadan söz edebilmenin temel koşulu olarak sunan Doubrovsky'nin yaklaşımını Gasparini daha genişleterek ele alır:

Özkurmaca kavramının ortak bir tanımının yapılması için, bu türdeşliğin sınırlarını aşmak gerekir. Niçin yazar ile anlatı kişisinin, adları ve soyadları dışında, onların yaşı, toplumsal-ekinsel ortamı, mesleği, eğilimleri gibi bir dizi belirleyici özdeşliğin var olduğu benimsenmez? Özyaşamöyküsel romanda olduğu gibi özkurmacada da, bu belirleyici özdeşlikler öyküsel yapıyı karmaşıklaştırmak ya da düzenlemek için yazar tarafından istenildiği kadar kullanılır (Gasparini, 2004, s. 25, Çev. Tilbe, 2019, ss. 104-105).

Henüz oldukça esnek olan özkurmaca kavramı konusunda çok sayıda karmaşa yaşanırken, Gasparini *Autofiction: une aventure du langage* (2008) başlıklı denemesinde, benimsediği çözümlene yöntemiyle özkurmacanın anlamsal belirsizliğini ve çok anlamlılığını azaltma girişiminde bulunur. Makaleler, röportajlar, televizyon ve radyo yayınları gibi çok sayıda farklı kaynaktan yararlanarak ortaya koyduğu bu çalışmayla Gasparini tam bir saha araştırması gerçekleştirir. Başta Serge Doubrovsky olmak üzere, Philippe Lejeune, Jacques Lecarme, Gérard Genette, Vincent Colonna, Paul Nizon, Marie Darrieussecq ve Raymond Federman gibi pek çok kuramcı ve yazarlarının çalışmalarını izleyerek kavram konusunda gerçekleşen kuramsal tartışmalara genişçe yer verir. Adı geçen kuramcı ve yazarların yaptıkları özkurmaca tanımları, önerdikleri çözümlene yöntemleriyle birbirleriyle uzlaştıkları ve ayrıştıkları noktalar üzerinde duran Gasparini böylece kavramın yer aldığı kuramsal bağlamı belirlemeye çalışır. Gasparini özkurmaca olgusunun varlığını çok sayıda eleştirmen gibi benimser ve kendince bir tanım önerir: “yazı ile deneyim arasındaki ilişkiyi sorunsallaştırmaya yönelen, çok sayıda söylemsel nitelik, biçimsel yenilik, öyküsel karmaşa, parçalılık, ötekilik, tutarsızlık ve özyorum sunan özyaşamöyküsel ve yazınsal metin” (2008, s.311). Bu tanımlı yaparken de Gasparini özkurmacanın sınırlarını tam olarak çizmenin ve eksiksiz bir tanımını yapmanın oldukça güç olduğunu bilincindedir. Kısaca, özkurmacanın bir yazı işi olduğu ilkesini benimser.

Özkurmaca konusunda uzun bir dönem düşünmüş, yazar ve kuramcı Philippe Vilain'in *Défense de Narcisse* (2005) ve *L'Autofiction en théorie* (2009) adlı iki denemesinin ardından, kavram konusunda yapılan bazı tartışmalar büyük ölçüde son bulur. İlkinde, başlığından da kolaylıkla anlaşılacağı üzere, özseverlikle (fr. narcissisme) suçlanan özyaşamöyküsel anlatı yazarlarının ateşli savunuculuğunu üstlenir. Geleneksel özyaşamöyküsü yazarları gibi kendini tanıtmaya amacını gütmeyen ve bu konuda da aslında başarısızlığa uğrayan özkurmaca yazarlarının etik kaygılardan sıyrılarak estetik bir yaklaşımla düşsel bir "ben" yarattıklarını ileri sürer. Ben'in kurgusallaştırılması, yazı ve ruhçözümü gibi izleklerle donattığı denemesinde, Vilain "ben yazını" üzerine oldukça kapsamlı ve yetkin bir çalışma yürütür. Ayrıca, burada Doubrovsky ile gerçekleştiği görüşmesine de genişçe yer verir. Bu görüşme özkurmaca kavramı ile ilgili başlıca soruların cevabını barındırması bakımından önemli bir başvuru kaynağıdır.

İlk denemesinde Colonna'nın karşıtı bir yaklaşımla Doubrovsky'nin yaptığı özkurmaca tanımını yakından izlese de ikincisinde, onun yaklaşımlarından oldukça uzaklaşır. Bir yandan, Doubrovsky'nin tersine biçimsel yenilik girişimi bir kenara iter ve Christine Angot gibi kadın yazarlarının özyaşamöyküsel anlatılarda anlaksallığı öne çıkarma çabalarına karşı çıkar. Diğer yandan ise, "Démon de la théorie" başlıklı bölümde, *Autofiction, une aventure du langage* (2008) adlı çalışmasıyla özkurmaca kavramının alanını olabildiğince sınırlamaya çabalayan Gasparini'nin yaklaşımına karşı bir tutum sergiler. Ayrıca, Doubrovsky'nin özkurmaca konusunda ileri sürdüğü roman imi ve kimlik birliği koşulunu Marguerite Duras'ın yapıtlarından örnekler vererek esnek bir yaklaşımla yeniden gözden geçirir. Buradan hareketle, kendince yeni bir özkurmaca tanımı önerir. Ona göre, özkurmaca ya adsal kimlik birliği koşulu gözetilerek ya da 'ben' isimsiz kullanılarak, bir bireyin yaşamının tümü veya onun bir bölümü üzerine kurgulanan kurmacadır (Vilain, 2009, s.74).

Chloé Delaume, Vilain gibi hem yazar hem de kuramcı kimliğiyle ön plana çıkar. Chloé Delaume, Doubrovsky'nin *Fils*'in arka kapağında yaptığı özkurmaca tanımına bağlı kalarak özkurmaca olgusunu şu şekilde özetler: "Özkurmaca, bir yol. Kendi dilinde yazarak ve kendi derdini dile getirerek benin kendine dayatılan kurmacalardan kurtulduğu, bütünüyle öznel, yazınsal bir biçim" (2010, s.77).

Christine Angot gibi bazı özkurmaca yazarları yapıtlarının özkurmaca olarak değerlendirilmesine karşı çıkar. Bunun tam tersine, Chloé Delaume bu durumu oldukça benimser ve *La règle du Je* adlı denemesinde kendi "ben yazını" konusunda şunları yazar:

Özyaşamöyküsünden Özkurmaya

Ben Chloé Delaume. Ben kurgusal bir anlatı kişisiyim. Bıkırtıcı sözler veya üst üste yığılı gövde, yineleme etkisi. Yöntem kaç kez, kaç kitap daha. Gerçekleştirici olmak isteyen destekleyici cümle, kendimi gerçekleştirmek için sürekli kendimi yazmak zorundayım. “Kendimi her betimlemede ben yeniden oluşur”. [...] “Ben, bir süreklilik veya tutarlılık görünümü üreten bir tekrarın etkisidir” [...] “Yenilemiyorum, yeniden inşa ediyorum”. [...] Geçmiş, bugünü yeniden inşa etmek için kurmacayı kullanıyorum çünkü kaderime egemen olmak istiyorum. Benim araçlarım dildir; anlatım teknikleri. [...] Sığınağımı yazında buldum, laboratuvarımdan bataklıkları gördüm. Desteklerimi, sesimi ve ortamımı buldum (2010, ss.79-82).

Delaume’un uyguladığı yazma yöntemi günümüz yazın eleştirisi alanında özkurmaya kavramının nasıl algılandığını ve son dönem özkurmaya romanlarını bir çırpıda özetler niteliktedir. Ayrıca, Delaume özkurmaya anlatılarda genellikle “fuhuş, cinayet, psikoz, yas, intihar [...], tecavüzler, kürtajlar, hastalık, ölüm, ensest” (ss.66-71) gibi travmaya bağlı izleklerin öne çıktığını ileri sürer. Örneğe, Doubrovsky ve Georges-Arthur Goldschmidt’in Holokost trajedisıyla mücadelesi, Hervé Guibert’in AIDS hastalığına karşı verdiği savaşımı, Christine Angot’nun ensest bir ilişkiye maruz kalması, Nelly Arcan’ın fuhuş deneyimleri. Ayrıca, Camille Laurens’in doğduktan hemen sonra kaybettiği oğlunun yasını dindirmesi ve Philippe Forest’in kanserden küçük yaşta yitirdiği çocuğunun acısını hafifletmesi için başvurulan bir yazı yöntemine dönüşür özkurmaya. Bu yönüyle özkurmaya yapıtların acılı, hüznü, parçalı, yinelemeli izleklerle örülü olduğunu söyleyebiliriz.

Yeniötesi Yazında Özkurmaya (2019) başlıklı çalışması, danışmanlığını yürüttüğü çok sayıda yüksek lisans tezi ve makaleleriyle Fransız yazınında yaygın olarak kullanılan ancak ülkemizde pek fazla bilinmeyen özkurmaya kavramının Türk araştırmacı ve okurlarına tanıtılmasında önemli derecede katkıda bulunan Prof. Dr. Ali Tilbe, hiçbir eğilimi yadsımsızın, daha bütüncül ve kapsayıcı bir özkurmaya tanımı yapar:

Ad sözleşmesine uygun olarak başkisi ile anlatıcı açık ya da örtük biçimde yazarın adını ya da imini taşıyan, kendisi ya da bir yakının bütünüyle gerçek yaşamını konu alan ya da kurmaca bir yaşam kuran, roman ulamında yer alıp serüvenin dilini değil dilin serüvenini öyküleyen, göndergesel ya da imgesel, artgörümlü özöyküsel, yeniötesi söylem/yazı (2019, s.216).

SONUÇ

Yüzyıllardır varlığını sürdüren özyaşamöyküsü çok sayıda yazar tarafından benimsenmiş bir yazı biçimi ve özellikle Philippe Lejeune'ün çalışmalarıyla yazınsal bir yöntem olarak karşımıza çıkar. Philippe Lejeune'ün çalışmalarını yakından takip eden Serge Doubrovsky 1977 yılında Serge Doubrovsky ruhçözümci söylemin ön planda olduğu çağdaş, süreksiz, kopuk, çokkatmanlı ve parçalı özellikteki benli anlatıları, kökleşik özyaşamöyküsünden ayırmak için “özkurmaca” kavramını ortaya atar. Böylelikle, XX. yüzyılın sonlarından günümüze kadar yazın kuramlarının odağına yerleşen özkurmaca kavramını çok sayıda kuramcı, yazın eleştirmeni ve yazar kısa bir sürede benimseyip kullanmaya başlar. Gördüğümüz gibi, Serge Doubrovsky, Jacques Lecarme, Vincent Colonna, Philippe Gasparini, Philippe Vilain, Chloé Delaume gibi özkurmaca kavramı konusunda en yetkin kuramcıların yaptıkları onca çalışmaya karşın kavramın tam olarak sınırları çizilip eksiksiz bir tanımı yapılamamıştır. Tüm bu açıklamalar bizi, özkurmacanın iki temel özelliği olduğu sonucuna götürür: roman imi ve adsal kimlik birliği. Bir yapıtı özkurmaca olarak değerlendirebilmek için kapağında roman imini taşıması ve yazar-anlatıcı-anlatı kişisi arasında kimlik olması gerekir. Yazar, bu kimlik birliği koşulunu ya “ben” adını isimsiz kullanarak ya da takma adını tercih ederek de yerine getirebilir.

Şurası açıktır ki, Doubrovsky özkurmacayı özyaşamöyküsünün postmodern bir değişkesi olarak görür. Özkurmaca yapıtlar postmodern yazının niteliklerini içinde barındırır. Özellikle de “postmodern yazının temel özelliklerinden biri” (Aktulum, 2014, s.11) olan metinlerarasılık olgusu özkurmacanın oldukça önemli bir parçası olur. Ayrıca, süreksizliğin ve kopukluğun oldukça yoğun olduğu postmodern anlatıların önemli özelliklerinden biri de parçalılıktır. Doubrovsky'ye göre, “parçalılık” özkurmacanın ayırt edici özelliklerinden biridir (1993, s.212). Geleneksel özyaşamöyküsünün tekbiçimcilik özelliklerinden uzaklaşan özkurmaca yazarlarının süredizinsel bir sıra izlemeden yazdıkları yapıtlarında süreksizlik, kopukluk ve parçalılık ön plana çıkar.

KAYNAKÇA

- Aktulum, K. (2014). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Bruss, E.W. (1974). L'autobiographie considérée comme acte littéraire. *Poétique*, 17, 14-26.
- Civelek, K. & Tilbe, A. (2016). Frédéric Beigbeder'nin *Romantik Egoist* Adlı Karma Benli Anlatısı: Özyaşamöyküsü mü, Yeniötesi Günlük mü, Özkurmaca Roman mı?. *Border Crossing*, 6, 27-46.
- Coloane, M. ve Tilbe, A. (2020). De la Théorie à la Fiction: Une Etude Autofictionnelle sur "Fils" de Serge Doubrovsky, "L'Enfant Eternel" de Philippe Forest et "Le Bébé" de Marie Darrieussecq. *Humanitas*, 8 (16), 18-32.
- Colonna, V. (1989). *Autofiction. Essai sur la fictionnalisation de soi en littérature*, Thèse de doctorat inédite, Paris, EHESS.
- Colonna, V. (2004). *Autofiction et Autres Mythomanies littéraires*. Auch: Tristram.
- Delaume, C. (2010). *La règle du Je*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Doubrovsky, S. (1977). *Fils*. Paris: Galilée.
- Doubrovsky, S. (1980). L'initiative aux maux: écrire sa psychanalyse, *Parcours critique*. Paris: Galilée.
- Doubrovsky, S. (1988). Autobiographie/vérité/psychanalyse, *Autobiographiques: de Corneille à Sartre*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Doubrovsky, S. (1993). Textes en main. Serge Doubrovsky et al. (Eds.) *Autofictions et Cie* (pp. 207-217). Paris: Université Paris X.
- Gasparini, P. (2004). *Est-il je? Roman autobiographique et autofiction*. Paris: Seuil.
- Gasparini, P. (2008). *Autofiction - Une aventure du langage*. Paris: Seuil.
- Gasparini, P. (2016). *Poétiques du je. Du roman autobiographique à l'autofiction*. Lyon: Presses universitaires de Lyon.
- Genette, G. (1982). *Palimpsestes: La littérature au second degré*. Paris: Seuil.
- Genette, G. (1991). *Fiction et diction*. Paris: Seuil.
- Hubier, S. (2019). Autobiographie (littérature). (Christine Delory-Momberger Ed.) *Vocabulaire des histoires de vie et de la recherche biographique* (pp.32-35). Toulouse: Editions Érès.
- Lecarme, J., Vercier B., Bersani J. (1982), *La littérature en France depuis 1968*. Paris: Bordas.
- Lecarme, J. (1984). "Fiction romanesque et autobiographique" *Encyclopædia Universalis*, 417-418.

Lecarme, J., (1993), L'Autofiction: un mauvais genre. Serge Doubrovsky et al. (Eds.) *Autofictions et Cie*, 227-249. Paris: Université Paris X.

Lejeune, P. (1975). *Le pacte autobiographique*. Paris: Seuil.

Starobinski, J. (1970). Le style de l'autobiographie. *Poétique*, 3, 257-265.

Tilbe, A. ve Turğut, H. (2013). Romain Gary'den Yeniötesi Bir Özkurgusal Roman: *Şafakta Verilmiş Sözümler Vardı*. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8, 651-658.

Tilbe, A. (2019). *Yeniötesi Yazında Özkurmaca*. İngiltere: Transnational Press London.

Tilbe, A. & Budak Gürbüz, E. (2021). Patrick Modiano'nun *La Place de L'étoile*'inde Bir Özkurmaca Roman Okuması. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (4), 2091-2106.

Vilain, P. (2005). *Defense de narcissisme*. Paris: Grasset.

Vilain, P. (2009). *L'Autofiction en théorie, suivi de deux entretiens avec Philippe Sollers et Philippe Lejeune*. Chatou: Les Éditions de la transparence.

EXPANDED SUMMARY

From Autobiography to Autofiction

Autobiography attracts attention of literary critics due to its traditional status and its ability to reach wide readership. Autobiography, which dates back to prehistoric times, appears as a literary genre in the eighteenth century. *Confessions*, written by Jean-Jacques Rousseau, is recognized as the earliest example of this kind of writing. Thus, eighteenth century writers attempt to construct an autobiographical narrative pioneered by Rousseau. A great number of writers wrote autobiography from the emergence of this genre to the end of the twentieth century. This abundance reveals the difficulty of identifying the unchangeable rules related to works and determining their theoretical borders as well. Despite certain differences, theorists establish theoretical framework of the genre by making a detailed examination. Jean Starobinski and Philippe Lejeune are the major theorists who make contribution to the definition of autobiography. Jean Starobinski defines autobiography as “a biography of a person written by himself”. The definition proposed by Lejeune is as, “[it is] the retrospective record in prose that a real person gives of his or her own being, emphasizing the personal life and in particular the 'story of life’”. Lejeune, who attempts to determine distinct features of autobiography by maintaining a poetic and structural line, identifies three categories: formal, thematic and enunciation. Depending upon the aforementioned categories, he proposes certain pacts and “the autobiographical pact” (fr. le pacte autobiographique) is regarded as the most prominent one of those contracts. According to Lejeune, who presents the “nominal identity unity between the author, narrator and character” as the basic condition for the existence of autobiography, the author makes an “autobiographical contract” with his reader following the fulfilment of this condition. Serge Doubrovsky tries to find an answer to Lejeune’s question of whether the protagonist of a novel may have the same name with the author. During this period, he places autofiction in the box which he left empty in novel contract section and thus the concept of autofiction, which will be discussed for many years, has emerged. He puts the first example of this into practice in *Le Fils*. In the 1960s and 1970s, which witnessed the adoption of formal approach in the field of literary criticism, writing serves to establish a linguistic order rather than dealing with plots by following a chronological order. Doubrovsky applies formalists’ approach on language to the autobiographical genre. During this process, his aim is to reveal reality -indeed his own reality- by reaching his inner self through words. In addition, during his psychoanalytic sessions with the American psychotherapist Robert Akeret, who adopted new Freudian approach, Doubrovsky recognizes the fact that the words, which are the reflection of his thoughts, enable him to reach the deepest parts of the subconscious. He employs psychoanalytic

techniques and psychoanalytic discourse in his autofiction novels. In addition, Doubrovsky, who treats autofiction as a postmodern variant of autobiography, strives to determine its specific features and restrict the scope of the genre as far as possible. He adheres to Lejeune's autobiographical pact and claims that in order to evaluate a work in the category of autofiction, the author should use the novel subtitle. In other words, there must be a unity of identity between the author, the narrator and the character and the author must adopt novel practices as the main principle in order to categorize a work as autofiction. Following Doubrovsky's introduction of the concept of autofiction, Doubrovsky, along with many theorists, have carried out studies to determine the framework of the genre. In the development process of notion of autofiction, many theorists and writers, including Jacques Lecarme, Gérard Genette, Vincent Colonna, Philippe Gasparini, Philippe Vilain and Chloé Delaume, continue their studies on this subject. All of these studies reveal that autofiction has two main features: to be identified as a novel and nominal identity unity. In order to evaluate a work as autofiction, it must be identified as a novel and there must be an identity between the author, narrator and character. The author can fulfil this identity unity condition by using the pronoun "I" anonymously or by using a pseudonym. Doubrovsky considers autofiction as a postmodern variant of autobiography. Autofictional works encompass the characteristics of postmodern writing. Particularly, the phenomenon of intertextuality, which is "one of the main features of postmodern writing" has become a significant part of autofiction. In addition, fragmentation is one of the most important characteristics of postmodern narratives, which show intense concern with discontinuity and disjointedness. Discontinuity, disjointedness and fragmentation come to the fore in the works of autofiction writers, who has moved away from the uniformity features of conventional form of autobiography and who has written novels without following a chronological order.